VITA

Álvita a tagállam földre fennálló önrendelkezésének közösségi jogalapjáról[1]

TANKA ENDRE

Kulcsszavak: birtokpolitika, földtulajdoni és földbérleti piac, Római Szerződés, közösségi jogalap, Európai Bíróság gyakorlata.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A földpiacra kötelező közösségi jogalapot a Csatlakozási Szerződés (CsSz) a Római Szerződés (RSZ) 56. cikkében rögzíti. Az EB által ehhez fűzött jogértelmezés megvilágítja a tőke kivételes korlátozhatóságát, tehát azt is, amivel a közösségi jog a földügyben lehetővé teszi a tagállami érdeknek a közösségi értékrenddel egyeztethető érvényesíthetőségét. Történetileg és tulajdoni rendjüket tekintve, az EU 15 tagállama az RSZ 295. (ma 345.) cikkével kizárja, hogy az EU beavatkozzék az államterületüket érintő földtulajdoni önrendelkezésükbe. E jogintézmény a keleti belépőknél – így esetünkben is – az RSZ 56. cikkének kötelező érvénye és tartalma miatt elesik. Nem cáfolható, hogy az EU-15, másfelől az EU-12 tagjainak földjogi státusát ma két, lényegesen eltérő közösségi jogalap szabályozza, amely az előbbieknek korlátozott szuverenitást enged, míg az utóbbiaktól a szuverenitást egészében elvonja.

Az EKB (Európai Közösségek Bírósága) – a CsSz-től eltérően – nem ad(hat) más jogalapot a földre fennálló tagállami önrendelkezésre, mint ahogy a tőke kivételesen megengedett korlátozhatóságát sem rendel(het)i a CsSz megkötésekor, a szerződés keretében meghatározott feltételrendszertől eltérő jogi támpontok alá. Ezért – és a miatt, mert az EKB birtokpolitikai döntései mindmáig csak a Tizenötök földviszonyaiból eredő jogvitákra vonatkoznak – a Korom Ágoston által hivatkozott gyakorlat a hazai földügyben irreleváns. Az EKB ítélkezését jól hasznosíthatjuk a mezőgazdasági üzemszabályozásról szóló törvény megalkotásakor.

A VITÁZÓ MÓDSZERTANI CSAPDÁJA

A tudományos vita mindig hasznos: az eltérő szemléletű közelítés és a nézetek ütköztetése feltárja a megismerni kívánt tárgy homályos pontjait, oldja a bizonytalanságot, tisztázza a vizsgált objektum lényegi jegyeit és rendszertani összefüggéseit. Ilyen hozadéka azonban csak a *valódi vitának* lehet, vagyis az olyan elemzésnek, amely egy ismeretlen (avagy mindeddig tévesen leképezett) tárgyat szembesít a valósággal, ami által képes annak új minőségét megragadni. A jelen témánál nem erről van szó. *Korom Ágoston* (továbbiakban K. Á.) egy mesterséges *álvitát* gerjeszt, amelynek a bizonyított, hiteles tudásunkhoz semmi köze nincs: a birtokpolitikai vita ürügyén olyan alapkérdést feszeget (földügyben a közösségi jogalapot), amelynek az evidens megítélése egyedül az ő számára kétséges,

[1] Hozzászólás *Korom Ágoston:* A birtokpolitika közösségi jogi problémái c. írásához (Gazdálkodás, 2010. 344-350. o.)

mégpedig saját ismeretforrásainak a tárgyi hiánya miatt. (Amint ennek a részleteire is ki kell térnem, a szerzőnek elemi ismeretei sincsenek a Csatlakozási Szerződés jogalapjáról, tartalmáról, sőt még arról sem, hogy a 2004: XXXVI. tv. ezt miképpen illesztette be a termőföldről szóló 1994. LV. törvénybe /Ftv/)

Mi több, K. Á. – a saját tudatlanságáról árulkodó és az önkritikát nem ismerő – áltudományos téveszméit (a megfelelő kontroll hiányát kihasználva) mint csalhatatlan dogmákat, oly kitartó szívóssággal, gátlástalan nyomulással terjeszti, hogy bármely téma csak újabb ürügy számára azok szüntelen ismétléséhez.[2] A szerző birtokpolitikáról és közösségi jogról „ex catedra", a „végső igazság prófétai kinyilatkoztatójaként" ítélkezik – amire még a szakember sem vállalkozna –, miközben szakmai felkészültsége és jártassága egyaránt hiányzik ahhoz, hogy e kérdéskörben bárki vitapartnere lehessen. E miatt a teljesítménye nem lépheti túl a dilettantizmus korlátait.[3]

K. Á. „revelatív koncepciója" – objektív mérce szerint – nem méltó az érdemi válaszra. Két okból viszont a válasz mégsem kerülhető el. Egyrészt a földügy olyan létkérdéséről van szó, ahol a K. Á.-féle rögeszmék félrevezet(het)ik a jogban járatlanokat, sőt, a politikai döntéshozót is, és ezzel a földpolitika nemzetstratégiájában, a közérdek sérelmére, súlyos károkat okozhatnak. Másrészt – mivel mint kutató és jogalkotási műhelyek résztvevője – e témában 1998 óta határozott felfogást képviselek, K. Á. alaptalan érvelése szakmai hitelrontásomra is alkalmas, így azt nem hagyhatom szó nélkül. A jobb áttekintés végett a kérdéskört a szerző cikkének mechanikus sorrendjében érintem.

K. Á. (téves) tényállításai és az azokra alapozott következtetései *kettős módszertani csapdára* épülnek. Egyfelől nem ismeri a magyar Csatlakozási Szerződés (CsSz) földről szóló rendelkezéseinek történeti létrejöttét és konkrét tartalmát, így az erre vonatkozó tényanyagot azzal akarja helyettesíteni, hogy az Európai Közösségek Bírósága (EKB) néhány (irreleváns, nem idevágó) eseti döntéséből vezeti le az EU-12 (új) tagállamainak a földre irányadó jogalapját. Ez azonban teljesen abszurd: az EKB ui. még egyszer sem foglalkozott az új uniós tagok birtokpolitikai jogállásával, így a K. Á. által idézett jogesetek – kivétel nélkül – a Tizenötök földviszonyaira vonatkoznak, amelyek (a kelet-európai modelltől lényegesen eltérő) tartalmának viszont semmi köze nincs az új tagok földügyéhez. Amikor pedig az EKB a közösségi jog (különösen a Római Szerződés – RSZ) valamely általános tételét alkalmazza és értelmezi, ez a konkrét hazai CsSz szempontjából még akkor is irreleváns, ha az adott jogtétel ránk nézve is kötelező érvényű és közvetlen hatályú. (Bármely uniós norma értelmezése ui. önmagában nem helyettesítheti a konkrét nemzetközi megállapodás tartalmát és annak jogi kötőerejét: azt, hogy hazánk számára milyen birtokpolitikai mozgásteret ad uniós tagságunk, azt nem az EKB – egyes jogvitákban adott, tehát az egyedi, konkrét tényálláshoz igazodó – jogértelmezése, hanem a *kétoldalú nemzetközi szerződés* tartalma és az *abban megjelölt jogalap* döntötte el.) Másfelől – mivel K. Á. ugyancsak nem ismeri (vagy „nem akarja" tudomásul venni) a KAP hat évtizedes intézménytörténetét és jogrendjét – tévesen tagadja, hogy a *KAP egyben közösségi birtokpolitika* is, ami helyett – a közösségi jog differenciált-

[2] Ld. a jogalapról az azonos okfejtését: Korom Á., 2009, 7-16. o. Egyébként K. Á. az utóbbi publikációnál, foglalkozása jelöléseként, jogtalanul használta a KRE ÁJK egyetemi tanársegédje címet. Ténylegesen őt az egyetem csak 4 hó határozott időre, megbízott szemináriumvezetőként alkalmazta, így a Karon soha nem volt tanársegéd. Úgy tűnik, K. Á. is él a XX. sz. történetéből jól ismert, demagóg propaganda módszerével: addig kell ismételni bármely képtelenséget, amíg azt mindenki valóságként fogadja el.

[3] K. Á. ugyan jogász, de nem tanult agrárjogot és ebből nem is vizsgázott. Ez jól tetten érhető a Közös Agrárpolitikáról kifejtett, merőben téves nézeteinél.

ságára hivatkozva – a kettőt élesen elválasztja egymástól.

Ez azonban hamis spekuláció, az elmélet „vakvágánya", ami K. Á. felfogásában a valóság durva torzója lett. Nem a KAP-e az, amely – a CMO szabályozása során – kötelező kvótarendet és kötelező földkivonást alkalmaz, vagyis – kötelező érvénnyel – meghatározza az előállítható (piacra juttatható) társadalmi agrár-összterméket és az árutermelésre fordítható vetésterületet? Mi ez, ha nem uniós birtokpolitika?[4] (Ld. pl. a *Scenar 2020* jövőképét, amely az EU teljes földalapjának csak a 46%-át kívánja élelmiszer-termelésre fordítani.)[5] A szerzőnek csak azért kell a KAP-tól (a saját „elmélete" szerint) elszakított közös birtokpolitika, hogy az RSZ irányadó normáinak és (az általa nem ismert) Csatlakozási Szerződésnek az önkényes, téves értelmezésével kimondhassa: „…a tagállam dönthet úgy, hogy *semmilyen korlátozást nem léptet életbe a földpiacon,* valamint a közösségi joggal összeegyeztetett, igen szigorú, T. E. szavaival élve értékalapú birtokpolitikát, *polgári demokratikus földreformot is bevezethet*." (*Korom, 2010, 347. o.*) Az utóbbi két következtetés teljesen abszurd, amelyekre még ki kell térnem.

K. Á. – és bárki más is – a közösségi birtokpolitika és a KAP viszonyáról tetszőleges nézetet vallhat, ami legfeljebb azzal a kockázattal jár, hogy – esetleg – a valósággal ütközik. Merőben más természetű a *tagállam földpiaci önrendelkezésének az uniós jogalapja.* Ez objektív jogi alaptény, amelynek az ismerete és a hiteles értelmezése nem függhet egyéni tudattartalomtól, véleménytől és megítéléstől. K. Á. – már pusztán azzal, hogy (uniós tagságunk 7. évében) előáll az utóbbi jogalap „tudós magyarázatával" – feltételezi: a Magyar Állam (az őt képviselő Kormány vezetésével) olyan nemzetközi szerződéssel csatlakozott az EU-hoz, hogy nem tudta (máig sem tudja), milyen kötelező közösségi jogrend dönti el a saját államterületét alkotó földre a földtulajdon és a földhasználat szabályozása tárgyában a közhatalmi önrendelkezését. Magyarán: ismeretlen, kétséges, ezért vitatható a földügy uniós jogalapja. De sebaj: mint új üstökös, az értelem és a megvilágosodás villámfényével hasítja át a tudatlanság sötétjét egy ifjú zseni (K. Á.), aki végre megszabadít bennünket kétségeinktől, feltárja az üdvözítő igazságot, és vezérlő utat mutat a teendőinkre. (Diáknyelven szólva: „ha nem mondja, hülyén halunk meg".) De félre az iróniával: bárki – józan ésszel – feltételezheti-e, hogy az államhatalom felelős gyakorlói a nélkül döntöttek hazánk uniós tagságáról, hogy a nemzetközi szerződésben tisztázzák azt a létkérdést, amit a földre vonatkozó tagállami önrendelkezés (és annak uniós korlátozása) a gyakorlatban, jogi kötőerővel jelent?[6]

MAGYARORSZÁG CSATLAKOZÁSI SZERZŐDÉSE ÉS AZ EB IRÁNYMUTATÁSA A FÖLDPIACOT ÉRINTŐ JOGALAPRÓL

Az EB 1998-ban, amikor az acquis communautaire RSZ 33 fejezetében írt joganyagát (a jogharmonizáció és a kötelező jogátvétel tisztázása végett) a csatlakozást előkészítő tárgyalások során a magyar tárgyaló féllel egyeztetni kezdte, a

[4] A WTO és a KAP által vezérelt közösségi birtokpolitika elemzésére ld. Tanka, 2008, 167-197. o.

[5] K. Á. KAP-ról alkotott gyermeteg elképzeléseire jellemző, hogy szerinte az EGK gazdasági integrációját „az európai nemzetek közti újabb viszálykodás" megelőzésének az igénye motiválta, továbbá a rendelet csak azért nem épülhet be a tagállam belső jogába, mert így az a látszat állna elő, hogy annak közvetlen alkalmazhatóságába a tagállam beleszólhat (i. m. 345. o.). *Halmai Péter* alapműve (szerk.: Az EU agrárrendszere. Bp., Mezőgazda K., 2002) alapján közismert a KAP létrejöttének összetett okfolyamata. Amint az is, hogy az EGK e közös politikánál – az RSZ 34. cikkébe foglalt, a tagállami szuverenitást fenntartó intézményi elkötelezettsége ellenére – kezdettől fogva elvonta a tagállamok nemzeti hatáskörét az agrárpiac kiépítésében. Ugyanakkor e terepen a rendelet csaknem kizárólagos uniós jogforrássá vált, ami – nem vitathatóan – a tagállami hatáskört a végrehajtásra szűkíti.

[6] Más kérdés, hogy a 2004-től kizárólagossá vált neoliberális földpolitika egyedül a tőkehatalomnak elkötelezett, így érdekében állt a földügyi jogalap „altatása", megismerésétől a társadalmi köztudat elzárása, amely csak a földmoratórium lejárta előtt ébredhet a valóságra.

földkérdést kivette a „mezőgazdaság" fejezetéből, és azt a 4. fejezetbe (a tőke és a fizetési műveletek tárgykörébe) illesztette.[7] Ez akkor nem várt fordulat volt, mivel mindaddig az irányadó szakvélemények – köztük világbanki szakértők is – egyetértően hangsúlyozták: az EU földügyben az RSZ 222. (átszámozása után: 295.) cikkét alkalmazza, amely kizárja az EU hatáskörét a tagállam földtulajdoni viszonyaiba való beavatkozás elől. Az EB viszont *a tagjelölt földpiaci rendelkezésére az RSZ 56. cikkét jelölte meg.* Ez egyértelmű jogalap volt: az EB rámutatott, hogy – amint a tőke szabad áramlásának bármely korlátozása tilos, mind a tagállamok, mind a harmadik országok viszonylatában, ennek jogi analógiájára – *a tőkeszabadság értelmében, a földtulajdon és a földhasználat szabad forgalmazásának az akadályozása is tilos az EU területén.*

Mivel a fenti törvényhely csak a legáltalánosabb keret, az EB (mint az uniós tagállamok képviselője) a tárgyalásoknál figyelmet fordított arra is, hogy a tagjelölt (esetünkben Magyarország) világos képet kapjon arról a *feltételrendszerről,* amely meghatározza a földtulajdoni és a földbérleti piacon gyakorolható közhatalmi önrendelkezését. Ezért a tagjelölt számára az RSZ 56. cikkének a földre való alkalmazásáról részben a saját iránymutatását – mint nem kötelező, értelmező jogforrást – jelölte meg, részben pedig azt kiegészítette az EKB eseti döntésével. Az iránymutatás – szó szerint – a következő: *„A tőke szabad áramlását érintően tiltott minden, mind a diszkriminatív, mind a nem diszkriminatív korlátozás.* Azok a nem diszkriminatív intézkedések, amelyek a beáramló tőkemozgást korlátozzák, megengedettek, feltéve, hogy *olyan objektív és állandó feltételeken alapulnak, amelyeket közzétettek és a közérdek érdekében kötelező elvárásokat támasztanak alá. Minden esetben tiszteletben kell tartani az arányosság elvét.*" (EB 97/C/220/06. sz.) Ehhez járuló további követelmény az EKB iránymutatása, amely szerint „*a gazdasági okok nem tekinthetők kötelező elvárásnak*" (*17/92. sz. eset, ECR 1993*).

A fenti, konjunktív feltételek rendszerét az *arányosság közösségi jogi fogalma* teszi teljessé. Általában – tehát nem kizárva a konkrét, egyedi eset sajátos szempontjait (melyeket épp az EKB gyakorlata alakít) – az arányosság alapelve a következő igényeket támasztja

- a kérdéses intézkedés – jelen esetben a tőkemozgás korlátozása – *megfelelően* szolgálja a jogos célkitűzést;
- az intézkedés *szükséges* legyen, elsősorban arra figyelemmel, hogy nincs-e kevésbé korlátozó jogi eszköz a cél elérése érdekében;
- az intézkedés *arányos és kiegyensúlyozott* legyen olyan értelemben, hogy bármely sérelemnek vagy korlátozásnak, melyet az intézkedéssel okoztak, megfelelően egyensúlyban kell állnia az elért (mégpedig a társadalmi közösség számára elért) előnyökkel a nélkül, hogy az intézkedés bármely diszkriminációt megengedne.

Ez tehát a CsSz előkészítéseként, a Magyar Állam területét alkotó földre (annak tulajdoni és használati szabályozását az RSZ 56. cikke alapján meghatározó) *közösségi jogalap,* amely kijelöli a földtulajdoni és földhasználati viszonyokba való közhatalmi beavatkozás érvényes jogi kereteit. (E jogalap *kötelező érvénye* abból ered, hogy a közösségi jog a tagállam joga felett áll, annak végrehajtását a tagállam nem tagadhatja meg, sőt, annak értelmezésére sincs hatásköre, mert az kizárólag az EKB-t illeti meg.)

Az ezen alapuló, konkrét tagállami jogok és kötelezettségek pedig a *CsSz tartalmában* jelennek meg. Elsőként a CsSz 3. részében, amely „A tőke szabad mozgása"

[7] A szakmai munka e szakaszában az AKI agrárjogász szakértőjeként – a magyar álláspont, mint háttéranyag kidolgozásában – az FVM és a Külügyminisztérium munkabizottságaiban egyaránt részt vettem, így az EB eredeti szakmai dokumentumait a földügyben, később pedig a CsSz konkrét tartalmára nézve megismertem.

címet viseli. Ez a (2) bekezdésében a következőket tartalmazza: „Valamely tagállam polgára, illetve egy másik tagállam jogszabályai szerint létrehozott *jogi személy*, a mezőgazdasági földterület megszerzése vonatkozásában *nem részesíthető kedvezőtlenebb bánásmódban*, mint amilyenben a csatlakozási szerződés aláírása napján részesült. Valamely tagállam *állampolgárára* nem vonatkozhatnak szigorúbb korlátozások, mint a harmadik országok polgáraira." (Az ún. súlyosítási tilalom.) A fenti jogintézmény – főként 2003-tól, a CsSz megkötése óta – szakmai körökben közismert lett, és azzal nemzetközi, illetve európai közjogászaink is szembesültek.[8]

A tisztánlátáshoz fel kell tennünk a kérdést: miért nem az RSZ 2. fejezetében szabályozott *letelepedési jog és a vállalkozás szabadsága* lett jogalapja a földről való tagállami önrendelkezésünknek, hiszen ez a jogintézmény biztosítja a más államban letelepedő (vállalkozó) uniós jogalany ingatlan- és földtulajdonszerzését. Az ok eléggé kézenfekvő. A CsSz megkötésekor hatályos 43. és 44. cikk – a fogadó állam önvédelmére – két garanciát is beépített: egyrészt *csak nemzeti elbánást* kellett adnia a külföldi földszerzőnek, másrészt a termőföldnél az uniós jogalanyt korlátozta a *KAP* (európai értékmintát jelentő, ökoszociális modelljének) követelménye.[9]

Az EB a tőkeszabadságot – a Maastrichti Szerződés óta – a keleti bővítésnél már nem korlátozta sem az RSZ 295. cikkéből eredő megkötéssel (ami kizárja az EU joghatóságát arra, hogy beavatkozzék a tagállam tulajdoni – így a földtulajdoni – viszonyaiba), sem azzal, hogy az ingatlan- és földtulajdon-szerzési tőkeigény kénytelen beérni a fogadó államtól követelhető nemzeti elbánással. A földnek az RSZ 56. cikk hatálya alá rendelése egyszerre hárította el mindkét jogakadályt. Egyrészt a földforgalomnak – a tőke szabad áramlásához hasonlóvá, tehát – korlátlanná tétele *kiiktatta az eltérő tulajdonformák és szerzési jogcímek fékező hatásait*. (Erre egyik markáns példa a CsSz tartalmában a természetvédelmi terület általános forgalomképességének bevezetése az uniós jogalanyok javára.) Gondoljuk végig, milyen döntő különbség ez egy, a Tizenötökhöz tartozó ország, másfelől hazánk jogállásában. (Pl. az RSZ 43-44. cikkei hiába érvényesek az Egyesült Királyságban, és egyéb – nem a földforgalom – vonatkozásában az RSZ 56. cikk szerinti tőkeszabadság vívmánya. Az RSZ 295. cikke ezek ellenében szavatolja, hogy ott földtulajdont – függetlenül

[8] Kötelességemnek tartottam, hogy az EB által a hazai földre meghatározott közösségi jogalapot – még az EU-ba belépésünk előtt – (szerény lehetőségeimhez képest) a média eszközeivel a társadalom mind szélesebb körével megismertessem. Számos publikáción túl a kérdéskört könyvben először 2001-ben dolgoztam fel (*Tanka, 2001, 71-75. o.*). Eközben kitértem annak elemzésére is, hogy a tőke kivételes korlátozhatósága – a 6 konjunktív feltétel, melyek kizárják a gazdasági szempontokra alapozható közérdeket – milyen kitörési pontokat engednek a nemzeti önvédelmi eszköztár kiépítéséhez. 2001-ben ezt az agrárorientációs és vidékfejlesztési törvény megalkotásában javasoltam (i.m. 146-152. o.). A föld közösségi jogalapja – a földpiacot érintő nemzetközi szerződéseink tárgykörében – kötelező tananyagként, az agrárjog egyetemi oktatásában is megjelent: e témát előbb az ELTE-n hat éven át adtam elő, majd 2002 óta a KRE Jogi Karán oktatom.

[9] Eszerint az önálló vállalkozás vagy cég létesítése csak „annak az országnak a saját állampolgáraira megállapított feltételek szerint" megengedett, „ahol a cégalapítás történt" (43. cikk). Továbbá: a más tagállamban való föld és építmény szerzését a Tanács és a Bizottság csak akkor engedheti meg, ha „ez nem ütközik a 33. cikk (2) bekezdésében foglalt elvekbe". (A mezőgazdaság szociális szerkezetének, a regionális diszparitásnak, a változtatások fokozatosságának stb. figyelembevétele.) Megjegyzendő: a „jogfejlődés" – a *Lisszaboni Szerződéssel* – ebből az intézményből kiiktatta, hogy a fogadó állam csak nemzeti elbánást köteles biztosítani, viszont a KAP (most 39. cikk /2/ szerinti) korlátait változatlanul fenntartja. (Ld. 50 c. /2/ e/ pontját.) Az itt nem ismertethető, új 50. cikk döntően a tőkeszabadság kiterjesztését, a horizontális nemzetközi (vállalatszerkezeti) tőkemozgás akadályainak a további leépítését teljesíti. Pl. *„eltörli azokat a nemzeti jogszabályokon vagy a tagállamok között korábban kötött megállapodásokon alapuló közigazgatási eljárásokat és gyakorlatot*, amelyek fenntartása a letelepedés szabadságának akadályát képezné". (50. c. /2/ c/ pontja.) Eszerint, a földtulajdonszerzésnél már a közösségi jogba ütközik a K. Á. által javasolt (a nemzeti önvédelmet egyébként sem érvényesítő) előzetes hatósági engedélyezés.

a tőkeerejétől – senki nem szerezhet, mert a teljes államterület egyedül a Korona forgalomképtelen tulajdona.[10] E tulajdoni renden a tagállam nem változtat a tőkeszabadság kiteljesítése érdekében sem.

Másrészt, a földforgalomnak az RSZ 56. cikk szerinti minősítése túllép azon, hogy a fogadó állam a külföldi vevőnek nemzeti elbánást adjon, ami helyett a tőkeigény *nemzetközi kiváltságát* kell kielégítenie. Ez teljes egyértelműséggel következik az EB és az EKB által értelmezett jogalapból. Az ui. elsőként emeli ki, hogy a tőke szabad áramlásának nemcsak a diszkriminatív (a hátrányosan megkülönböztető), hanem *a nem diszkriminatív, tehát a nemzeti elbánást szavatoló korlátozása is tilos*. K. Á. bármennyire is tagadja ezt, a nemzeti elbánáson túlmutató földjogi státus közösségi joggal kikényszeríthetősége, tartalmát tekintve, nyilvánvaló nemzetközi kiváltságot biztosít a jogosultnak, éspedig két okból. Egyrészt a jogosult (mint tőkebefektető) a saját érdekkörében, erre adott törvényi felhatalmazással döntheti el, hogy a földszerzésnél beéri-e a fogadó állam jogalanyaira irányadó nemzeti elbánással, avagy – a tőkemozgást gátló – érdeksérelme többletbiztosítékokat, különleges elbánást (jogi értelemben a fogadó állam jogával szemben, az annak szuverenitását kiiktató személyi-tárgyi immunitást) követel, aminek érvényesítésére az RSZ 56. cikke alanyi jogot nyújt számára. Másrészt, az intézményes nemzetközi gyakorlat – évtizedek óta – jól ismeri a tőkeberuházó nemzetközi kiváltságainak érvényesíthetőségét, amire itt az RSZ – a kétoldalú szerződések bonyodalmait kiiktatandó – általános felhatalmazást nyújt.[11] Az sem véletlen, hogy amikor az EU a „négy szabadságnak" az uniós értékrend csúcsát jelentő vívmányai alá kívánta helyezni a keleti belépők földre vonatkozó közhatalmi önrendelkezését, miért épp a *tőkét* és miért nem az *árut* választotta a jogi analógiára?[12]

Azt is látni kell, hogy az EU a földügyben tőlünk – igaz, hogy csak az őt kiszolgáló, hazai komprádor hatalmi elit segítségével – eleve, már a csatlakozásra felkészülésünk 10 évében, megtagadta az RSZ 2. fejezete szerinti letelepedési jognál nyújtott, fent említett önvédelmi garanciákat. Ezt cáfolhatatlanul bizonyítja a tíz évre kötött *Társulási Szerződésünk* (Európai

[10] Tegyük hozzá: a „doctrine of tenure" máig élő hűbérelve mellett a rugalmas földbérleti formák jól szolgálják az angol piacgazdaságot.

[11] Tartalmilag a nemzeti elbánást meghaladó biztosíték RSZ 56. cikk szerinti garanciája a kétoldalú beruházásvédelmi egyezmények kiváltságainak az átemelését jelenti a közösségi jogba. Ezeknek ui. – a nemzeti elbánást igénylő fokozatai szerint – 3 típusa alakult ki. Egy részük csak igazságos és méltányos elbánást kíván, másik típusuknál az elbánás nem lehet kedvezőtlenebb, mint amit az állam a saját vagy harmadik ország beruházóinak nyújt, végül a harmadik típus az azonos elbánáson túl a legnagyobb kedvezmény megadását köti ki.

[12] A formális ok, amiért a föld szabad forgalma nem vonható az árumozgás kategóriája alá az, hogy – az EKB gyakorlatában – árunak csak fizikailag mozgatható dolog (res mobilis) minősülhet, míg a föld (ingatlan) res immobilis. Ezen túl a jogdogmatika már az OECD létrehozásakor kimunkálta a föld tőke minőségét. Az 1976-ban elfogadott „Nemzetközi beruházásokról és a multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozat. Tőkemozgások" c. liberalizációs kódexe ui. az ingatlant tőkének minősítette, így az EU e célra készen kapta a jogi analógiát.

A tartalmi okok viszont jóval lényegesebbek. Legfőképpen az, hogy az EU rendszerében a globális tőkeszabadság érvényesítése bármely más értéket és közösségi politikát felülír, ha tehát a szabad földforgalom hozzá kötődik, nem lehet ennél erősebb biztosíték a tőke földigényeinek a kielégítésére. A tőkeszabadság uniós súlyát érintő állításom nem spekuláció, hanem olyan alaptény, amit intézményi bizonyíték is alátámaszt. Egészen az uniós alkotmánytervezet elkészítéséig – tehát Maastricht után jó 10 évig – az RSZ 56. cikk (2) a következőket tartalmazta: „amikor a Tanács a tőke szabad áramlásának a lehető legnagyobb kiterjesztése érdekében jár el, a Szerződés (RSZ) egyéb fejezeteiben foglaltakat nem veszi figyelembe". Ezzel az EU nyíltan, az Alkotmányos Chartájában is az összes közös politikáját (KAP, környezetvédelem stb.) alárendelte a tőke igényeinek. Külön elemzést kívánna, hogy – a Lisszaboni Szerződéssel módosított – RSZ hatályos 4. fejezete miért mellőzhette a tőkeigénynek ezt a nyílt mindenek felettiségét. A lényeg: az új intézményrendszer e nélkül is, még hatékonyabban védi a tőkeszabadságot. (Pl. a tőkeigényt a Tanácsban megillető vétóval, ha az adott intézkedés az uniós jogban visszalépést jelentene a tőkemozgás szabadsága tekintetében. Ld. RSZ 64. cikk /3/.)

Megállapodás: EM) 44. cikk (6) bekezdésében írt jogintézmény, az *uniós jogalanyok magyarországi termőföldhasználatának* az alakítása.[13]

Miképp érvényesül a *CsSz tartalmában* a földre előírt uniós jogalap? Szögezzük le: a szerződés kikötései a hazai tulajdoni rendet nem – a földnél sem – veszik figyelembe, vagyis *hallgatólagosan mellőzik az RSZ 295. cikkének a tagállami tulajdonviszonyokba való uniós beavatkozás tilalmát.*[14] Ezt jogszerűen csak a miatt tehetik, mert a szerződés *jogalapja* az RSZ 56. (átszámozva a 63.) cikke, ami viszont a földpiacon a tőkeszabadságnak szerez érvényt. Ez – főszabályként – kizárja, hogy az állam szabadon, saját polgárai közérdekében rendelkezzék a földtulajdonszerzés és a földhasználat jogi feltételeiről, ami helyett a földtulajdoni és a földbérleti piac korlátlan megnyitását köteles teljesíteni, míg korlátozást csak kivételesen, a tőkemozgás megengedett korlátozásának feltételrendszerében alkalmazhat.

A CsSz (RSZ 56. cikkre alapozott) joglogikája az, hogy hazánk, uniós tagságától fogva, a földtulajdoni és a földbérleti piacon – ideértve az ingatlanpiacot is – *minden tekintetben a közösségi jog (az acquis) előírásait* köteles végrehajtani, kivéve az átmeneti mentességre kijelölt, az annak feltételeit követő jogterületet (derogáció). Tartalma szerint, általánosságban, e követelmény a földviszonyokban az uniós jogalanyokkal szemben a *nemzeti elbánás* szavatolását és a *hátrányos megkülönböztetésük tilalmát* érvényesítette. A derogáció pedig a gazdálkodó jogi személyek és a külföldiek (ideértve az uniós illetőségűeket is) földtulajdon-szerzési tilalmának hét évre fenntartását engedte meg.

A tőke szabad mozgásába – amely a közösségi jog által biztosított egyik alapvető szabadság – az *ingatlanbefektetések* is beletartoznak.[15] Ezért a CsSz az ingatlanpiacunknak a nemzeti elbánás szerinti megnyitását írta elő. [16] A lakás- és üdülőtulajdon általános szerzőképességének biztosításán túl a CsSz – de főleg az Ftv által annak a nemzetközi szerződésben kikötött uniós kedvezményeket lényegesen meghaladó, nem indokolt kiváltságokkal történt végrehajtása – „jó nagyot harapott" a hazai tulajdoni rendből. Hogyan? Előbb azzal, hogy a derogáció egyetlen kivételét, az önfoglalkoztató uniós gazda megengedett magyarországi földtulajdonszerzését az Ftv „kitágította", és a külföldiek le-

[13] Az EM idézett törvényhelye az uniós cég magyarországi földhasználatát négy együttes feltételhez kötötte: letelepedéshez, mező(erdő)gazdasági cégprofilhoz, ahhoz, hogy a cég alaptevékenysége földhasználatot igényel, végül a földhasználat jogcíme csak a haszonbérlet lehetett. Ha a jogalkotó e nemzetközi szerződést (aminek jogi kötőereje csak a szerződő államokra terjedt ki, de nem érinthette a földpiaci szereplőket) beemeli a hazai jogba – így az Ftv-be –, úgy e védelmi eszköz hatékonyan kizárta volna a jogellenes külföldi földszerzéseket. Csakhogy az 1989 utáni neoliberális földpolitika egyedül a (zömmel idegen) tőkehasznosulást szolgálta: a korlátlan üzemméret, a tetszőleges üzemszám biztosításával, azzal, hogy az állam kivonult a földügyletek hatósági ellenőrzéséből és szankcionálásából, ami helyett indokolatlan, egyoldalú előnyöket adott a külföldiek földszerzéseihez. Az EM – mint nemzetközi szerződés – hazai jogként soha nem lépett hatályba, a 44. cikke helyett pedig az Ftv 23. § a devizakülföldi befektetőnek itteni letelepedés és adófizetés nélkül, a külföldről irányítható, korlátlan üzemméretű nagybirtok földhasználatát biztosítja.

[14] Ez az intézmény pedig bármely változtatás nélkül, a Lisszaboni Szerződés beiktatása óta is él, mert a Tizenötök szuverenitásának az alapvető, alkotmányos garanciája, ami a jóváhagyásuk nélkül nem csorbítható. Ld. „A Szerződések nem sérthetik a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet." RSZ 345. cikke.

[15] Ld. az RSZ 67. cikkének végrehajtásáról szóló, 1988. VI. 24-i 88/361/EGK tanácsi irányelv I. mellékletében megállapított tőkemozgások nomenklatúráját. A Maastrichti Szerződés ezt az irányelvet hatályon kívül helyezte, azonban az EKB a nomenklatúrát irányadónak ismeri el.

[16] Ennek végrehajtásaként az Ftv 88/A. § (1) a tagállami állampolgár, az EU tagállamában és az EGT (Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes) államban, továbbá a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső államban bejegyzett jogi vagy nem jogi személyiségű szervezet részére az ingatlantulajdon szerzését az elsődleges lakóhely céljára a belföldi személyekkel azonos feltételekkel (engedély nélkül) biztosította. A másodlagos lakóhelyű ingatlanra 5 évig hatósági engedélyezést írt elő, annak a tagállami állampolgár tulajdonszerzésének a kivételével, aki legalább 4 éve folyamatosan és jogszerűen Magyarországon tartózkodik. (E kötöttség 2009 V. 2-től megszűnt.) A CsSz előírta, hogy az utóbbi ingatlanszerzés törvényi feltételeit a hatóság – esetünkben a megyei közigazgatási hivatal – csak objektív, állandó, átlátható és nyilvános kritériumok alapján bírálhatja el, vagyis nem gyakorolhat önkényes mérlegelést.

gális földvásárlásának a főszabályává tette.[17] Másik „jogi trükk" a *tanya* (Ftv 3. § b/) *ingatlanná* minősítése, ami tetszőleges számban (a hozzá tartozó, egyenként legfeljebb 6000 m² területű termőfölddel együtt) a nemzeti elbánás szerinti, korlátlan tulajdonszerzést ad a külföldi magán- és jogi személyeknek. Végül tanulságos az a jogtechnika, amely a *termőföldnek nem minősülő* (tehát nem az Ftv 3. § a/ pontja szerinti művelési ágban nyilvántartott) *védett természeti területre* is tulajdonszerzést enged az uniós jogalanyoknak (Ftv 88/D. §). Ennek jogalapja az, hogy a derogáció e földkategóriára nem terjed ki.[18] E rendezés kritikájaként itt csak az jegyezhető meg, hogy a forgalomképtelen köztulajdon (PTK 4: 20.§ /1/) közérdekűségét tekintve ez súlyos visszalépés a hazai földtulajdoni rendben és a nemzetközi gyakorlathoz mérve is. Köztudott: a természetvédelmi értékek és területek – függetlenül művelési águktól – a Föld minden civilizált államában (de még a legszegényebb afrikai országokban is) *közvagyonnak* minősülnek, amire fogalmilag kizárt bárki tulajdonszerzése.[19]

Végül, a CsSz tartalmából nem – még a szűkebb szakma sem – vesz tudomást arról, amit nem kifejezetten említ, mert az uniós jog kötelező érvényéből és az EB szerződéshez fűzött megjegyzéseiből szükségképpen következik. Ez a *földbérleti piac* jogállása. Mivel ez sem tárgya az átmeneti kivételnek, 2004. V. 1. óta a hazai jog ott köteles érvényesíteni a piaci szereplők egyenjogúságát, más fogalmazásban a diszkrimináció tilalmát. Ez azt jelenti, hogy az Ftv – jogszerűen – *nem tarthatja fenn a földhaszonbérletnél a GT és a szövetkezet térmértéki kiváltságait*, ami helyett bármely (magán- vagy jogi személy) földbérlő számára azonos térmértékben kell a bérelhető föld maximumát biztosítania. Az Ftv viszont a közösségi jognak e kérdésben a – döntően külföldi tőkén alapuló – nagybirtokrendszer érdekében nem tesz eleget, így e „mulasztásos törvénysértés" fölött, úgy tűnik, a globális tőkeszabadságot védő Brüsszel is „szemet huny".[20]

K. Á. KÖZÖSSÉGI JOGALAPOT VITATÓ KRITIKÁJA ÉS ANNAK BÍRÁLATA

Lássuk ezután – legalább a döntő érveknél –, hogy K. Á. mivel kívánja cáfolni uniós tagságunk itt ismertetett közösségi jogalapját, és mivel támasztja alá azt a nézetét, amely – a derogáció lejártával – bármely *korlátozás nélküli földpiacot*, sőt,

[17] Az Ftv 7. § (2) eleve feladta az RSZ 43-44. cikkeinek a fogadó államot védő követelményét, amely csak letelepedés esetén ad alanyi jogot a külföldi földszerzéséhez. Az Ftv e helyett beéri a szándékkal, azzal, ha a tagállami polgár önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként kíván letelepedni nálunk. Másrészt – bár a CsSz csak az „önfoglalkoztató gazdáról (self-employment farmer)" szól, az Ftv 3. § o/ pontja ezt az alanyi kört kiterjeszti az egyéni vállalkozóra és az egyéni cégre is. Mivel az utóbbi (egyszemélyes kft. vagy rt.) bármely tőkeerejű jogi személy lehet, ezzel az Ftv „lesöpörte" a derogációt, hiába szól az a külföldi jogi személy földtulajdon-szerzési tilalmáról, ha a paraván mögött betolják a „trójai falovat", amiből előlép a tiltott földvásárlás. Nem véletlenül, már két évvel későbbi statisztika (a moratórium és a külföldi szerzési tilalom ellenére) a külterület 28%-án a jogi személyek földtulajdonát jelzi (bár ennek arányában döntő az állami erdő- és földtulajdon is).

[18] Érdemes észlelni, hogy az Ftv a CsSz ezen diktátumát milyen „dodonai módon" rögzíti, ami csaknem érthetetlenné teszi a törvényi rendelkezést. (Az ui. a főszabályt, az uniós jogalanyok szerzőképességét kivételként fogalmazza meg és azt a látszatot kelti, hogy a természetvédelmi területre külföldi tulajdonszerzési tilalom érvényesül.) E szerint „külföldi magánszemély és jogi személy, vagy jogi személyiség nélküli szervezet – kivéve a tagállami állampolgárt, valamint az EU tagállamában, illetve az EGT-ről szóló megállapodásban részes államban, továbbá a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső államban bejegyzett jogi személyt, vagy jogi személyiség nélküli szervezetet – termőföldnek nem minősülő védett természeti terület tulajdonjogát nem szerezheti meg" (88/D. §).

[19] Nálunk e forgalomképes föld elidegenítését csak az állam és az önkormányzatok elsőbbségi elővásárlási joga védi, ami – az adósságcsapda és az üres államkassza mellett – puszta jelkép.

[20] A jogsértés abból ered, hogy míg a bel- és külföldi magán- és jogi személy legfeljebb 300 ha földet haszonbérelhet, e mérték GT és szövetkezet esetében 2500 ha, amit növelhet a tagjától vagy névre szóló részvénytulajdonosától bérelt föld (Ftv 22. §). 2007-ig a nagyüzemi bérlet maximumába nem számított be a Nemzeti Földalaptól (akár 50 évre) bérelt földterület sem. E diszkrimináció a közösségi jogba ütközik. Az általános egyenlőség ui. az EKB által is elismert alapjog, amit a gyakorlat – az RSZ 4. cikke alapján – kiterjeszt az azonos versenyfeltételek biztosításának követelményére is. (Ld. pl. a megkülönböztetés tilalmát a C-117-76. és C-16-77. sz. egyesített ügyekben (1977/ ECR I-1753, 7. pont). Egyébként az RSZ lisszaboni módosítása a korábbi 4. cikket a VIII. cím (Gazdaság- és monetáris politika) 119. cikkébe illesztette, amely a belső piacon (tehát a földbérleti piacon is) hangsúlyozza a „szabad versenyen alapuló, nyitott piacgazdaság" elvének érvényesítését.

polgári demokratikus földreformot ígér Magyarországnak?

K. Á. szerint „a tagállamok saját hagyományaik alapján építhetik fel a tulajdoni rendjüket, csak az alapító szerződések célkitűzéseit kell betartaniuk" (*i. m. 346. o.*). „*…Hibás az olyan értelmezés, mely szerint a termőföld a közösségi jogban tőkének minősül*, hiszen tulajdoni rendjüket a tagállamok saját hagyományaik alapján építhetik fel. A közösségi jog … ezen jogelveket a külföldi vásárlók kiszorítására irányuló tagállami »lelemények« kiszűrése érdekében vezette be." (i. m. 347. o.) Máshol elismeri: „valóban, a CsSz a tőke szabad áramlására vonatkozó fejezetben tárgyalja a termőföldre vonatkozó kérdéseket. Ez a tény azonban … *semmilyen hátrányos jogalapot nem keletkeztet Magyarország számára* azon kívül, hogy hét évre lehetővé teszi a külföldiek és a jogi személyek termőföld vásárlási tilalmára vonatkozó szabályozás hétéves fenntartását." (*Korom, 2009, 10. o.* Figyeljünk csak: K. Á. szerint a CsSz földpiacunkra előírt kötelezettségeinek *egyetlen hátránya*, hogy átmeneti mentességet kaptunk a külföldi tulajdonszerzési tilalom fenntartására. Az olvasó érti ezt a logikát? Talán nem inkább az *egyetlen előnye* a szerződési kikötésnek, hogy hét évre elhalasztotta a szervezeti tőke földtulajdon-szerzőképességének a kötelező elismerését és így némi időhaladékot adott ennek ellensúlyozására?) Ugyanitt K. Á. arra utal, hogy az a tény, miszerint „az egyes tagállamok csatlakozási okmányaiban az ingatlanok vásárlására vonatkozó *'átmeneti kedvezményt, moratóriumot biztosító rendelkezések' a tőke szabad áramlására vonatkozó fejezetben találhatók*", nem jelentenek szigorúbb feltételeket az értékalapú birtokpolitika megakadályozására (*i. m. 10. o.*).

E kijelentés – eltekintve a vélemény hamis tartalmától – ismét a szerző tárgyi tudatlanságára vet fényt. Szerinte ui. csak a derogáció jogtechnikája, az eltérő, kivételes rendezés „műfaja", formai megjelenítése igényelte, hogy a keleti belépőknél a föld „A tőke" fejezetébe került. A moratórium rendezése csak azért van itt, mert „a tőke szabad mozgásának tilalma alól kaptak kivételt. Az a tény, hogy ezen tagállamok átmeneti mentességet kaptak, *az átmeneti mentesség lejártát követően semmilyen hátrányos következményekkel nem jár számukra*" (*Korom, 2010, 348. o.*).

Aki csak egy pillantást is vet a magyar CsSz tartalmára – még ha nem is ismeri az előkészítésének és megkötésének történelmi körülményeit –, kénytelen meggyőződni róla, hogy itt nem egyszerű jogtechnikáról, hanem *gyökeresen új jogalapról*, az RSZ 56. cikkének a tagállam földjére történő kiterjesztéséről van szó, amihez képest a *derogáció* csak járulékos, mellékes jogintézmény. Ezt a jogalapot (külön értelmezése mellett és a tőke kivételes korlátozásának feltételrendszerével a tagállami mozgásteret is behatárolva) az EB a szerződésben lebontja a tagállam konkrét kötelezettségeire, amelyek viszont – amint ezt láthattuk – a tőkeszabadság érvényesítése érdekében, a tulajdoni rend állami szabályozásának (mai és jövőbeli) közszükségleteivel a legkevésbé sem számolnak, hanem lényegesen korlátozzák a tagállam földre fennálló közhatalmi önrendelkezését.

A szerzőnek további jogi érvei nincsenek. Az előzőkből pedig arra következtet, hogy a kettős uniós jogalapot érintő „vélekedésem minden alapot nélkülöz", hamis joghátrányról szólok, amikor az új tagok jogállásánál az RSZ 295. cikkének a kiiktatását sérelmezem, ezért „a CsSz felülvizsgálatára vonatkozó elképzelés értelmetlen". Végül „semmilyen szakmai megalapozottsággal nem rendelkeznek" az olyan (nyilván nekem tulajdonított) „feltételezések, melyek szerint a »régi tagállamok« már meglévő szabályozással léptek be, ebből következően szabályozásuk összeegyeztethető a közösségi joggal" (*i. m. 347-349. o.*).

K. Á. – reménytelen bornírtsággal – összekuszálja az RSZ földre irányadó jogi szálait, de talán megkísérelhető, hogy okfejtésének a „kórképét" felfedjük.

a/ *Először is:* (mivel K. Á. nem vesz tudomást az EU hat évtizedes történetéről és arról, hogy az egyes államok egyedi szer-

ződéssel, más-más kialkudott feltételekkel csatlakoztak, továbbá az egyes belépési szerződések tartalmát sem ismeri, miközben az EKB néhány eseti döntésében felhívott uniós normák visszavetítésével kívánja meghatározni *egységesen*, valamennyi tagállam földjogi státusát) *tévesen, a bizonyított jogi tényekkel ellentétben állítja, hogy az RSZ 295. cikke az EU valamennyi tagállama javára kizárja az EU beavatkozását a (föld)tulajdoni viszonyaikból.* A Hatok, majd az újakkal bővült Tizenötök (még Maastricht után is, tehát az 1995-ben belépett Ausztria javára) valóban érvényt szereztek és ma is szereznek a fenti cikk beavatkozási tilalmának. Többek közt a földreformokkal létrehozott magántulajdon, a családi gazdasági modell és a kötelező mezőgazdasági üzemszabályozás intézményeivel, amelyek hosszú távon (az uniós vívmányok, így a tőkeszabadság kötelező érvényesítése mellett is) eredményesen kizárják a külföldiek spekulatív földtulajdonszerzését.[21]

Merőben más a tulajdoni képlete a *keleti belépőknek* és gyökeresen eltérő az EU beleszólása annak az alakításába is.[22] Nálunk 1989 után a privatizációs „gőzhenger" legázolta, majd egy szűk hatalmi elit kezére játszotta át a közvagyont, miközben – a nagybirtokrendszer földbérlettel megszilárdítása mellett – várományi jogot teremtett a tőkeerő földtulajdonszerzéséhez. A CsSz – az RSZ 56. cikke alapján – épp ezt kényszeríti ki, főleg azzal, hogy a derogáció lejártával a hazai jog nem tagadhatja meg a jogi és a külföldi személytől a földtulajdont.[23] A helyett, hogy az RSZ 295. (ma már 345.) cikke a fennálló hazai tulajdoni rend sértetlenségét, az abba való közösségi jogi beavatkozás tilalmát szavatolná, a felette álló 56. cikk alapján (ezúttal közvetve) a magyar alkotmánytól (a jogállamiság értékrendjében) megköveteli, hogy az, nemzetközi kötelezettségként, védje az uniós (és egyéb) külföldiek megszerzett földtulajdonát. Mi jelentheti itt a nemzeti önvédelmet? Az Alkotmánybíróság gyakorlata, amely a *tulajdonszerzés iránti jogot* kizárja az alapjogi védelemből.[24]

Ez azonban – K. Á. bohózatba illő „földreform"-ígéretével szemben – legfeljebb azt érheti el, hogy az állam az érvényes földtulajdonszerzést elismeri és megvédi, az érvénytelen szerzési jogcímektől megtagadja a földtulajdont, míg – az állam alkotmányos tulajdonosi önrendelkezése alapján – gátat vet a meglévő állami tulajdon elidegenítésének és közcélokra növeli az állami földtulajdon mértékét.[25]

b/ *Másodszor:* képtelen és merőben abszurd K. Á. felfogása, amely *tagadja, hogy az*

---

[21] Ismert, hogy a Tizenötök földpiaci forgalma, több évtizede, a földalap 1%-át sem éri el, és a külföldi tőke megjelenése ezen belül is elenyésző.

[22] Csak K. Á. okulására – aki azt is kétségbe vonja, hogy az EU a kibővített birodalom keleti térségének nagybirtokrendszert tervezett – jelölöm ennek irodalmi forrását: *The Future's Project, the Wider Picture. Enlargement and Cohesion in Europe*, series no. 15, EUR 19035, EN, december 1999. A hazai neoliberális földpolitika – a földreform és a családi gazdasági modell megtagadásával – valójában ezt a rejtett diktátumot teljesítette. K. Á. elképesztő naivitására egy idézet: „...ha igaz az a tény, hogy az EB a keleti térségben nagybirtokrendszer kiépítésére törekszik, az semmilyen jogi befolyással nem bír az új tagállamok birtokpolitikai mozgásterére nézve, hiszen ez a terület nem tartozik az EB kompetenciájába, ezen a területen *egyedül az EKB esetjoga bír jogi relevanciával*" (*Korom, 2009, 11. o.*). Talán egyedül a jogértelmezés irányítja a gazdálkodást, míg a KAP szabályozórendszere az üzemmodell és a birtokszerkezet alakítására merőben irreleváns? No comment!

[23] Ne felejtsük: a korlátlan földpiacot nem csak az uniós jogalanyok előtt kell megnyitnunk, hanem – amint a belföldi GT és szövetkezet szerzőképes lesz – a nemzeti elbánás nemzetközi szerződésben vállalt biztosításának kötelezettségére hivatkozva az OECD-államok tőkeberuházói és a kétoldalú beruházásvédelmi egyezmények jogosultjai is joggal fogják követelni a magyar földtulajdonszerzésük megadását.

[24] E szerint a *tulajdonszerzés joga nem alapjog*, nem érinti a jogképességnek az Alkotmány 56. §-ában biztosított alapjogát sem (936/D/1997. AB határozat és 35/1994. /VI. 24./ AB határozat 3. pontja). Ehhez képest az Alkotmány 13. §-a csak a már megszerzett földtulajdont részesíti alapjogi védelemben, míg ez a védelem nem terjed ki a földtulajdonszerzésre. Az államnak nincs kötelezettsége arra, hogy a magánszemélyt tulajdonszerzéshez vagy tulajdon élvezetéhez segítse (936/D/1997. AB határozat).

[25] A külön elemzés lehetősége nélkül csak megjegyzem: teljes jogi tájékozatlanságot fed K. Á. állítása, amely a nemzeti tulajdont és annak kiterjesztését az uniós diszkrimináció tilalmával fenyegeti. (Egyébként is összekeveri a *„nemzeti vagyon"* fogalmát a forgalomképtelen és közvagyont jelentő *kizárólagos állami tulajdonnal*. Az előbbi nem állami tulajdon, csak a teljes földalapra az állam közhatalmi beavatkozásának a jogalapja.) Abban igaza van a szerzőnek, hogy az állami földtulajdon használatából a külföldiek sem zárhatók ki. Ez viszont semmilyen hazai érdekserelmet nem okoz és nem gátolja a családi gazdálkodásnak a hazai termelők részére kiépítését, ha a földhasználat a mezőgazdasági üzemszabályozás korlátaival valósul meg.

EU jogrendjében a föld tőkének minősül és – amikor egy konkrét CsSz a tagállam földtulajdoni önrendelkezését az RSZ 56. cikkének hatálya alá rendeli – a földforgalom szabályozásának is a tőkeszabadság vívmányait kell teljesítenie. K. Á. e nézetével nem velem, hanem a közösségi joggal és a magyar CsSz tartalmával kerül szembe. Azt hiszi (hirdeti, állítja), hogy a moratórium lejárta a rég várt „tabula rasa" számunkra: az RSZ 295. cikke szerinti szabadságunkkal élve a földpiacon azt teszünk, amit akarunk, a közösségi jog semmilyen korlátozásra nem kényszeríthet minket. (Talán nem képes K. Á. felfogni, hogy vajon mi volt a Társulási Szerződés rendeltetése és miről is szól a CsSz földjogi fejezete, miért és mit ír elő az a Magyar Állam terhére? Avagy az „semmilyen hátrány" szerinte, hogy a külföldi és jogi személyiségű tőkeerő – alkotmányos alanyi jogon – bármely földet felvásárolhat nálunk?) A szerzőnek akkor lenne igaza, ha Magyarország 2011 után jogosult lenne a korlátlan ingatlanpiaci forgalom megszüntetésére (pl. azt bevezetni, hogy külföldiek legfeljebb egy lakás és egy üdülő tulajdonát szerezhessék csak meg), a tanyák külföldi vételének megtiltására, a természetvédelmi területek forgalomképtelenné nyilvánítására, a külföldi és a jogi személyek földtulajdon-szerzési tilalmának alkotmányos bevezetésére stb. Ki gondolhatja ezt komolyan? Ehelyett a nemzeti önvédelem mozgástere csak a *tőkeáramlás kivételesen megengedett, közösségi normáihoz* igazodhat.

c/ *Harmadszor:* (mivel K. Á. sem a magyar CsSz – EB által megjelölt – közösségi jogalapját, sem ennek a nemzetközi szerződésnek a földről szóló rendelkezéseit nem ismeri – illetve nem hajlandó tudomásul venni –, továbbá e miatt eleve nem képes ezt *összehasonlítani* a Tizenötök e tárgyban irányadó intézményeivel) az intézménytörténettel és a belépési szerződések jogi tényeivel ütközik, amikor *alaptalanul tagadja az uniós tagállamok földre érvényes önrendelkezésének a – történetileg kialakult és lényegesen eltérő – kettős közösségi jogalapját*. Ez az alaptény nem elméleti felfogástól és nem az EKB eseti döntéseiből levonható jogértelmezéstől függ, hanem azt – Hatok EGK alapításától az EU-27 létrehozásáig – az egyes *konkrét belépési szerződések tartalmában* a csatlakozó állam területét alkotó föld tulajdoni viszonyaiba történt *uniós beavatkozás* (avagy annak épp a kategorikus kizárása) határozza meg. Ez viszont *jogintézményekben* rögzült, amelyek egyértelműen feltárják a lényeget. E szerint kellő alappal nem cáfolható, hogy a *Tizenötöknél* az államterületüket alkotó földre a közhatalmi önrendelkezésüket az RSZ 295. cikke szabályozza, míg ugyanebben a kérdésben a jogalap az *új tagoknál* az RSZ 56. cikke lett.[26]

d/ *Negyedszer:* mivel K. Á. – a jelzett korlátai miatt – nem rendelkezhet hitelesen feltárt közösségi jogi támpontokkal a tagállam – konkrétan hazánk – birtokpolitikai mozgásterének a meghatározására, a *valós jogalap ismerete nélkül* „léggömböket ere-

[26] Állításom tartalmának a megismertetéséhez külön tanulmányban kellene részletesen elemezni, hogy – 60 év során – az egyes belépőknél milyen jogrend szabályozta a hazai földtulajdont, és ezen az uniós tagság – a CsSz alapján, majd az uniós vívmányok kötelező átvételével – mennyiben változtatott. Remélem, a tudományos kutatás majd fényt vet egy ilyen vizsgálatra. Ettől függetlenül, pusztán a formállogika alapján, könnyen bizonyítható: szükségképpen kétféle jogalap érvényesül a tagállamok földjogi státusában. 1992, vagyis a Maastrichti Szerződés előtt az EGK még nem ismerte és nem érvényesítette a tőkeszabadság vívmányát, így azt az addig belépőkre nem alkalmazhatta – az RSZ később alkotott 56. cikkét –, nem tehette kötelezővé a belépő állam földtulajdonára. E helyett az RSZ 222. cikke érvényesült, ami viszont kizárja az EGK beavatkozását a tagállami tulajdonviszonyokból. Ahhoz, hogy egységes – egyetlen, az RSZ 56. cikke szerinti – jogalap legyen a tagállami földtulajdonra, a Tizenötöknek – a jogfejlődést elismerve – át kellene venni e téren is a tőkeszabadság követelményeit, és le kellene mondaniuk az RSZ 295. cikke által garantált szuverenitásukról. Megtették-e ezt? Semmikor és – mint szerzett jogról való lemondásról – erre az EU nem kényszerítheti őket. Ez az oka annak, hogy az RSZ 345. cikke – a Lisszaboni Szerződéssel – változatlanul fenntartja a 295. cikk szerinti uniós beavatkozás tilalmát a tagállamok tulajdonviszonyaiba. Ezzel a kettős jogalap történeti távon tovább él. Csakhogy az új Tizek a saját földpiacukon nem szerezhetnek érvényt az RSZ 295. (345.) cikkének és ezzel államterületük tulajdoni szuverenitása garanciájának, mert nemzetközi szerződésben alávetették magukat a földre is irányadó RSZ 56. cikkének, ami viszont – a tőkeszabadság igényei szerint – lerontja az RSZ 345. cikkének alkalmazhatóságát.

get" a *föld nemzetstratégiai útjának* kijelöléséhez. (Szerinte 2011 után semmilyen földpiaci korláttal nem kell élnünk, jöhet a polgári demokratikus földreform, az előzetes hatósági engedélyezés bevezetése – nem tudni, milyen feltételrendszer, célok, eszköztár alapján – mindent megold, állami elővásárlási jog legfeljebb csak a rangsor legvégén biztosítható stb.)[27] Mi újat ad(hat) egyáltalán a szerző által hivatkozott jogi háttér, az EKB egyes döntéseiből megismerhető uniós gyakorlat a hazai birtokpolitikának?

A *föld nemzetstratégiája* csak akkor lehet eredményes, ha a saját szükségletstruktúrájára épül, vagyis a birtokrend mind a négy elemét (földtulajdon, földhasználat, földvédelem, földigazgatás) a rendszer – szerveződésük összehangolásával, a világos funkcióiknak megfelelő intézmények működtetésével – a stratégia földpolitikai célképzete alá rendeli. Ennek az összetett rendszernek az egyik statikus vezérlője a *jogi eszköztár*, amelynek lényegi (evidens) vonása a közösségi és a hazai joggal való összehangoltság. Hazánk a földpiacra kötelező közösségi jogalapot már 12 éve ismeri. A CsSz és az EB által hozzáfűzött, hivatalos jogértelmezés pedig megvilágítja azt a kivételt is, amivel a közösségi jog lehetővé teszi a tagállami érdeknek a közösségi értékrenddel egyeztethető érvényesíthetőségét. Az EKB – a CsSztől eltérően – nem ad(hat) más jogalapot a földre fennálló tagállami önrendelkezésre, mint ahogy a tőke kivételesen megengedett korlátozhatóságát sem rendel(het)i a CsSz megkötésekor, a szerződés keretében meghatározott feltételrendszertől eltérő jogi támpontok alá.

Ebből következik, hogy az *EKB gyakorlata csak az érvényes jogalapot és az attól való, kivételes eltérést engedő feltételrendszert (a tőke ún. hat konjunktív feltétel szerinti korlátozhatóságát) értelmezi a konkrét jogvitákban*. Jelenleg, ezek, számunkra semmi újat nem adnak, mert *kizárólag a Tizenötök földviszonyaiban felmerült kérdéskört érintik*, ahol nemcsak a jogalap más, hanem a földtulajdoni és az üzemi viszony is. (Ld. pl. a dán és az osztrák jogeseteket.) Ez a legkevésbé sem jelentheti e jogi információforrás lebecsülését és a birtokpolitikánkból kizárhatóságát. Az EKB gyakorlatának figyelemmel kísérését az új tagállamok sem mellőzhetik, már csak azért sem, mert az EKB nemcsak jogértelmező testület, hanem – esetenként – *közösségi jogalkotó* is. Ezzel együtt, a K. Á. által hivatkozott jogesetek a hazai földstratégia szempontjából irrelevánsak.[28]

Miután 12 éve a földügyben kizárólag olyan jogi megoldásokat kutatok, amelyek az uniós és a hazai joggal összhangban állnak, K. Á. (jóindulatú vállveregetéssel) arra biztat, hogy – a közösségi jog bírálata helyett – kritizáljam az Unióba belépésünket, netán vessem fel az onnan való kilépést (*Korom, 2010, 346. o.*). Ez egyfelől arcátlan pimaszság. Másfelől ismét a szerző korlátairól árulkodik. Ha ui. ismerné a közösségi jogot, tudnia kellene, hogy abban az *általános egyenlőség, a jogegyenlőség* – az EKB által is elismert – alapjog, amely *az integráció legfőbb, demokratikus jogi pillére*. Ezt egyetlen tagállam és uniós polgár sem adhatja fel, mert épp ennek az érvényesüléséért kiteljesedő, közéleti küzdelem jelenti az EU valós demokráciáját.

Végül egy alapkövetelmény. Ha K. Á. a közösségi jogról és/vagy a birtokpolitikáról a nyilvánosságnak (netán a politikai döntéshozónak) szánt véleményt, álláspontot mond, javaslatot tesz, azt – felhasz-

[27] K. Á. javaslatai közül csak az előzetes hatósági engedélyezés bevezetése az, ami érdemben vizsgálható. A részletekre itt nem térhetek ki, de jelzem: a mezőgazdasági üzemszabályozás alkalmazása, más jogalapon és a birtokszerkezet közérdekű átalakításával, kiiktatja ezt a kérdést.

[28] Mai tanulságuk arra szűkül, hogy az EKB, a tőkeszabadságot kiterjesztve, a Tizenötök RSZ 295. cikkén alapuló, földtulajdont érintő önrendelkezését is igyekszik korlátozni. Ez azonban a saját földpiaci jogalapunkat semmiben nem érinti. Feltétlenül számolnunk kell viszont az EKB korlátozó jogértelmezéseivel a mezőgazdasági üzemek jogállását szabályozó törvény megalkotásakor.

nálása előtt – szakavatott (akkreditált) nemzetközi jogász, európai közjogász és agrárjogász szakértőkkel *szigorúan lektorráltatni kell*.[29] E nélkül a szerző még nem egy kínos meglepetést és – főleg – jelentős kárt is okozhat a földpolitikának.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Korom Á. (2009): A termőföldek külföldiek általi vásárlására vonatkozó „moratórium" lejártát követően milyen birtokpolitikát tesz lehetővé a közösségi jog. Európai Jogi Fórum, 6. sz., 7-16. pp. – (2) Korom Á. (2010): A birtokpolitika közösségi jogi problémái. Gazdálkodás, LIV. évf. 3. sz., 344-350. pp. – (3) Tanka E. (2001): Megmaradásunk a föld. Magyar földtörvény és európai uniós integráció. Kairosz Kiadó, Budapest, 1-197. pp. – (3) Tanka E. (2008): Az EU közös birtokpolitikája, ma és a jövő évtizedben. In: Van megoldás, Földtörvény. Barankovics I. Alapítvány Kiadó, Budapest, 127-416. pp.

[29] Ez nem vélekedés, hanem írásban is dokumentált, nem cáfolható tények következménye. K. Á. ui. egy jogi szakértői véleményhez fűzött jogi álláspontjának az alátámasztása végett 2009-ben a Római Szerződés egyik alapintézményéről (58. cikk /1/) csökönyösen, ellentmondást nem tűrve állította, hogy *valójában az nem létezik*, hanem tévesen szerepel az Alkotmányos Chartában. Ezt a sarlatán képtelenséget végül egy olyan független, pártatlan európai közjogász szakértőnek kellett – részletes történeti-logikai és törvényszöveg-elemzéssel – leleplezni és annulálni, aki K. Á.-nak még csak a nevét sem ismeri. Mivel K. Á. így kezeli a közösségi jog evidens (2 X 2) alapnormáit alaptalan állításainak a bizonyításához, és ezzel a jogot nem ismerőket csalárdul félrevezeti, úgy – rosszhiszeműség nélkül is – bárki végiggondolhatja: milyen „szakértelemmel" értelmezi a közösségi jog részleteit és mennyire lehet hitelt adni az EKB gyakorlatáról szóló kommentárjainak, birtokpolitikai felvetéseinek?